

Fikret'in bu fotoğrafı 1915 haziranında, ölümünden iki ay önce çekilmiştir

TEVFIK FIKRET'İN DÜŞÜNCE EVRENİ

«En iyi ve en ileri» olmayı başaran Fikret, getirdiği toplumcu özle düşünce tarihimizde bir dönemeçtir

Mehmet Bayrak

Kişi, her şeyden önce içinde bulunduğu ortamın ve koşulların ürünüdür. Ortamı oluşturan doğal ve özgül koşullar, kişinin yetişme ve oluşumunda birinci derecede etkilidir.

Bu genel kural, 1896-1900'lerden önceki gelenekçi Fikret için de; 1900'lerden sonraki devrimci Fikret için de geçerlidir.

1891'lerde Mirsad dergisinde yazmaya başlayan Fikret, bu dergide açılan (Tevhid: Tanrı'nın Birliğine Övgü) ve (Şitayış-ı Hazret-i Padişah Hazretlerine Övgü) konulu iki şiir yarışmasında birincilik alıyor. Bir yandan Galatasaray Sultanisi'nde Türkçe öğretmenliği yapmaya ve Batının sanatsal ürünlerini izlemeye başlayan, öte yandan ister istemez toplumsal çelişkilerin içine giren Fikret, giderek değişim-ol-

luşum sürecine girer. Böylece gelenekçi Fikret yenilikçi; yenilikçi Fikret devrimci çizgiye ulaşır ve dinsel-tanrısal dünya görüşü yerini, insancı-doğacı dünya görüşüne; saltanat düzeni yerini kişi ve zümre egemenliğinden arınmış toplumcu bir düzene bırakır.

Fikret'in düşünsel yanına girmeden önce, Fikret'i Fikret yapan, dar anlamıyla devrimci kulan etmenleri saptamaya çalışalım.

Fikret'in başkaldırısı ve devrimci özelliğinde; içerideki kötü ortamla kendi iç yaşantısı, iç deneyleri ve iç bunalımlarıyla Fransız ütopyk sosyalistleri önemli rol oynamışlardır.

Sorunu biraz daha açalım. Diyoruz ki, devrimci ozan durup dururken ortaya çıkmaz, mutlaka toplumdaki bir birikim, bir oluşum çıkarır onu ortaya. O halde Fikret de yukarıda değinildiği gibi çe-

şitli aşamalar geçirmiş, yetiştirdiği toplumsal ortam onu devrimci çizgiye sokmuştur.

Herşeyden önce onun devrimciliğinin kaynağını, Osmanlı yönetim mekanizmasında ve toplum yapısında aramak gerekir. Ceyhun Atuf Kansu, şöylece saptıyor devrimciliğinin kaynağını: "Tevfik Fikret'in başkaldırısı ve devrimci özelliği, iki yanlı, bir yandan yaşadığı toplumun değişim, yenileşme oluşumuyla, öte yandan kendi iç yaşantısı, iç deneyleri ve iç bunalımlarıyla biçimlenir. Toplumsal birikimin kaynağı, Osmanlı-Türk toplumu nun içine düştüğü bunalımdır; bu bunalıma çare arayan değişimlerdir, yenileşme çabalarıdır. Bireysel birikimin kaynağı, kendi yaşantısıdır, kendi iç yapısıdır; toplumsal birikimin aşıldığı 'değişimci' özün, başkaldırısı, devrime dönüşümüdür." (Türk Dili, sayı: 203)

Fikret'i yetiştiren toplumsal ortamla kişiliği ve sanatı arasındaki diyalektik birliğin ayrıntılarına girmek zordur, devrimciliğinin kaynağı konusunda şöylece bir sıralama yapılabilir :

1-Herşeyden önce o, yaşadığı toplum düzenindeki çelişkiler birikiminin ürünüdür. Bu dönem Osmanlı devletinin panoramasını Fikret'in şiirinde rahatlıkla bulabiliriz. Bu panoramayı kısaca özetlersek; kırsal kesimde, -19. yüzyıl görünümüyle - feodal ilişkiler; kentte, küçük el sanayi ve yabancı burjuvazi egemen. Bu altyapı, doğal olarak üst yapıyı da biçimlendirecek: Sıkı sıkıya dinsel dünya görüşüne, İslam ortaçağ değerlerine, ümmet yaşıya ve uygarlığına bağlı, her türlü yeniliğe karşı kuşku ve dirençli bir toplum. Sömürü, kara-baskı, yoksulluk, cahillik, gerilik içinde çalkalanan bir ülke. Egemen

güçler; bütün zulmü, kara - baskısı ile kendini Tarnının yeryüzündeki gölgesi, temsilcisi sayan, saydıran bir padişah; "düyün-ü umumi - ye" ile devlet içinde devlet kuran sömürge ülkeler ve bunların yerli işbirlikçileri.

Fikret, bildiriyle, eylemiyle bu toplumun ve yöneticilerinin karşısına çıkmaktadır. Böyle bir ülkenin düşünen, yargılayan ozanı için başka bir seçenek de sözkonusu olamazdı.

2-Toplumsal çelişkilerin yarattığı birikimin yanında Fikret'i sarsan, kamçılayan ve yönlendiren birtakım etkeler daha olmuştur.

Fikret, karabaskının ezincini herşeyden önce kendi ailesi üzerinde görmüştür. Kendisine doğrudan yapılan baskının yanında, babasının oradan oraya sürülmesi onu etkilemiştir.

3-Fikret, küçük burjuva kökenli bir aileden gelmez. Bu nedenle Galatasaray Sultanisi gibi zamanının en ilerli bir öğretim kurumunda okuma olanağı bulmuştur. Bu okulda okurken Türk ve yabancı kimi öğretmenlerinden ve zamanının aydınlarından yararlanmış. Fransız öğretmenlerinin yardımıyla Fransız ihtilali düşünürlerinin yapıtlarını bazı yabancı yayınları okuma olanağı bulduğu bilinir.

4-Yakın arkadaşlarının anlattıklarına göre (sözgelimi C. Şehabettin), Fikret okumaktan çok, düşünürmüş. Yine o, dış olayları izlemekten çok iç olayları izlemiş, gözlemiş ve değerlendirmiştir. Onun bu çözümlene, özümleme, yargılama özelliği onu bir takım sonuçlara ulaştırmıştır.

Sömürü, karabaskı, yoksulluk, cahillik, gerilik içinde çalkalanan bir ülkenin "düşünen, yargılayan ozanı" ancak Fikret gibi karamsar ve başkaldırıcı olabilir. Halkla koşturarak karanlık günlerde ağlayan, aydınlık günlerde gülmeyen, sevinen; aradığını bulamayınca yeniden parlayan ve başkaldıran Fikret'i geri kafalar anlayamamışlardır. Fikret'in böyle toplumsal çelişkilerle dolu bir karamsarlığını ve isyankarlığını

ğını dinsizliğe yormuşlar -dır gericiiler.

Bu konudaki söyleyeceklerimi şöylece bağlamak istiyorum. Fikret'in kendisi tarihin birikimi, bildiriye ya - rının birikimi olmuştur. Fikret ve Atatürk dostu ozan Ali Vecdî Bingöl'ün şu dizeleri, Fikret'in yarınlara yönelik birikiminin dile getirimidir. Fikret bu toprakta örnek insandı, /Nûra aşık, karanlığa düşmandı, /Temelden devrimci bir heyecandı, / ATA, bu dâvanın neticesidir.

Aslında bu hakkı Atatürk sözleriyle bizzat teslim etmiştir. "Onu (Fikret'i) iyi tanıyanlar, onu iyi tanyacaklar, benim bugün ne yapmak istediğimi kavrayacak kimselerdir" sözünü başka türlü yorumlama olanağı yoktur.

Burada, devrimci ozan Tevfik Fikret'in Kurtuluş Devrimi'nin önderi Mustafa Kemal'de derin ve silin-

Hayatı, div - hakikatle çarpışan kazanır Zafer, biraz da hasar ister

Fikret, "hayat" sözüyle, dar anlamda birey yaşamını, geniş anlamda toplum yaşama - nını, daha doğrusu bağımsız toplum yaşamını amaçlamıştır. Yaşamın ve doğanın acı gerçeklerini yenmek ve özlenen yaşam düzeyine ulaşmak ancak bir mücadeleyle olur. Bu, toplumlar için de böyledir. Bir toplumun özgür yaşayabilmesi, bu hakkı elinden alan ve almak isteyen her türlü güçle çarpışmakla mümkündür. Bu çarpışma biraz da hasarlı olacaktır.

2-Barış içerisinde yaşam:

Fikret'in bu yönü, yani barışçılık yönü, şiirlerine en çok yansıyan yönüdür. "Tarih-i Kadim", "Tarih-i Ka-

nandım. /... İnsanoğulları birbirinin kardeşi... Bir düş. / Olsun, ben o düşe de bin canla inandım. / İnsan eti yenemez; avundum da içimden / -Bir an için unutup atalarımı inandım. / Kan kızgını, kızgın kanı besler; bu bitmez yağılık / Kan ateşidir, sönmeyecek kanla inandım. (Kansu söyleyişiyle).

Bu düşüncelerinden dolayı onu vatanısızlık ve milliyetsizlikle suçlandıranlar, onun, bütün insanların ve ulusların saldırıdan, sömürülmekten kurtulması için ancak böyle bir insan toplumuna varılması gerektiğini inandığını anlamayanlardır.

"Tarih - i Kadim" ve "Harb - i Mukaddes"teki şu dizeler de Fikret'in savaşa karşı ve barış yanlısı olduğunu gösterir:

Din şehid ister, asumân kurban; / Her zaman her tarafta kan, kan, kan! / Ne muhârip ne harb u istilâ; / Ne tasallut, ne saltanat, ne şekâ; / Ne şikâyet, ne kahr - i istibdâd; / Ben benim, sen de sen, ne rabb, ne ibâd. / Dünyayı bugün harb denli dest - i helâke / Teslim eden alçakların ecdâdına lânet. /... Kaç milleti bel'etli (yuttu) bugün nâire - i harb (savaş felaketi) / Kaç milleti mahvetmededir, tavk - i esaret / Kaç milleti boğmakta bugün fakr u sefalet. /... Lânet sana, lânet sana, ey "harb - i mudaddes" / Sensin bütün ekvân eden böyle mülevves / Lânet sana, lânet sana ey hâile - i harb / İnsanlığa bir darbesin ey gâille - i harb / Lânet sana, lânet sana, ey kîn - i adâvet / Ey kîn - i adâvet sana yüzbin kere lânet.

Fikret'in daha birçok şiirinde hep aynı düşünce ve özlemi görürüz.

3-Bağımsızlık ve özgür - lük:

İşte gerçek özgürlük: / Ne savaşçı, ne savaş, ne saldırı, / Ne başbelası, ne saltanat ne uğruluk / Ne sızlanı, ne zulum ile baskı; / Ben benim sen de sen; ne Tsnrı, ne kul.

Böyle diyor Fikret. Yukarıdaki dizelerden de anlaşılacağı gibi efendisiz, kölesiz, zulmun, zümre egemenliğinin ve tutsaklığın olmadığı,

(Sayfayı çeviriniz)

YAŞAMAK MI BU ?

İçimi yer dururum, gözlerim yere dikili, hayaletler görürüm yolumun üzerinde, kara kanatlı, arada gülüşürler bana, kederden ölürüm bir şeyler sorarlar ikide bir, mânâlı mânâlı. Ben işte böyle dolaşırım enine boyuna, başı boş, ben işte böyle dolaşırım bu hayatı.

Ara yıllar yılı kapalı kapısını kurtuluşun, yıllar yılı alt alta, üst üste zorluklarla, yüklen yoksulluğu, bu kanlı yolda git gel, acılarla zehirlen, acılarla paslan, acılarla yan. Sonra birdenbire düş kara toprağa, bir taze gül koparıp koklamadan!

Ben seni böyle mi sandımdı, dert dolu dünya, ben seni böyle mi sandımdı? Bak ne diyor şu gönül, tiksine tiksine, bak ne diyor kaderine yana yakıla: Buyursun, diyor, senin kahrından gelecek ölüm, buyursun, can baş üstüne!

A. KADİR söyleyişiyle

mez izler bıraktığını ve bu devrime ideolojik yaptığını söylemekle yetineceğim.

FİKRET'LE GELEN

Fikret'in öğretisini şu öbeklerde toplamak ve odak - laştırmak mümkündür.

1-Zafere (bağımsızlığa) mücadeleyle kavuşulur:

Fikret şöyle der:

dime Zeyl", "Halûk'un A - mentüsü", "Harb - i Mukaddes" ve öteki şiirlerinde çokluk bu temayı işlemiştir. Zaten zamanının dinci ve ırkçı gericiileri, bu barışçıl ve insancıl yönünden dolayı onu taşlamışlardır:

Toprak vatanımdır, insan soyu milletim. .. İnsan / İnsan olur ancak, bunu anlarsa, i -

herkesin eşit ve kardeşçe mutluluk içinde yaşadığı toplumcu bir düzen istemektedir.

Fikret bunu, zamanında toplum çapında gerçekleştirilmemişse bile kendi içinde gerçekleştirmiştir. Şu dize-ler kendi iç devrimininkanı-tıdır:

Ne bir bağış beklerim kimseden, /ne kol dilenirim ne kanat, / kendi göklerim -de kendi kendime uçar gide-rim. /Bana eğilmek boyun -duruktan bile ağır. /İşte böyle bir şairim ben, /tepeden tırnağa özgür. (A. Kadir söyleyişiyle).

Dörtlüğün son dizesini yeniden Fikret'ten dinleyelim:

Fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür bir şairim.

4-Olmak ya da olmamak:

Fikret'in tavrı açıktır: "Yükselmeyen düşer: Ya te-rakki, ya inhîtat!"

Fikret'in bu sözü sonra -dan Atatürk'te, "Ya istiklâl ya ölümlü!" biçimine dönü-şektir.

5-En büyük güç HAK'tır:

Tarihsel oluşum ve geli-şim gerçeği Fikret'in dilinde "hak"la karşılanır. Bu, sos-yalizmdeki "devrim gücü" -dür.

Haktadır, haktır en bü-yük kuvvet/... Ey yarının in-kilâp ordusunda çarpışacak kahraman, /Öğren işte: Kuv-vet Hak/... Zülmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa, /Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır. /.. Hak-sızlık eden başları bir gün. . koparırlar.

Fikret, yaptığı her atılım ve mücadelede, bu güce da-yanmıştır. Devrimciliğinde; doğmalara körükörüne sap-lanmayıp, "kuşku bir aydın-lığa doğru koşmaktır" diye-rek her şeyi akıl süzgecinden geçirmesi ve "hakkın güçten üstünlüğüne" inanması önem-li etkenlerdir.

6-İnsanca kalkınmanın gi-zî: Çalışma, devinim.

Uğraş didin, düşün, ara, bul, koş, atıl, başır Durmak zamanı geçti, çalışmak zamanıdır

7-Fikret'in umudu, özle-mi: Devrim.

Yukarıda da değindiği -miz gibi, doğal ve özgül ko-sullar ve toplumsal gelişki-ler Fikret'i devrimci çizgiye getirmiş ve sokmuştur. O, toplumsal gelişim ve oluşu -ma bakarak, hakkın üstünlü-ğüne inanarak "devrim" in gerçekleşeceği kesin inancın-dadır. Buna inancı tamdır:

Elbet şu mezar yaşantıyı, bir ışıklı diriliş / İzleyecek -tir, buna inançla inandım. / Ölürsük de biz, yaşar mut-lak, /Vatan sizinizle, şu zindan karanlığından uzak.

Gelecekteki devrime i-nancın en keskin söyleyişi : "Sabah Olursa".

Elbet sabah olacaktır, sa-bah olur geceler/Geçer, ki -yamete dek sürmez, en so-nunda bu gök/Bu mavi gök si-ze bir gün acır, kederlenme/ Ey köhne kitap, yarın, / Dü-şüncelerin mezarı olan sahi-felerin yirtılacaktır.

Görüldüyör ki Fikret, dev-

yanıklı bir el'i görürüz:

Bu memlekette de birgün sabah olursa, Halk, / Eğer bu memleketin sislenen şa-linyazısı, /Sağlam bir elin sağlam, dayanıklı /Bir do-kunmasıyla...

Yine oğlu Halk'ın kişili-ğinde bunu gençlikten bekler:

Ey şanlı vatan bayrağı. Bir gün seni oğlum /Bir mevkib-i zihybet-i hürriyet ö-nünde /Çekmiş görebilseydim. O pürhane ölürsün /Etmez -sem eğer şevkini ta' dfile secde, /Dünyada en alçak ba-ba elbet ben olurum...

Ve yine Fikret, bu kurtu-luşu gerçekleştirenlerin min-nete şayan olduklarını söyler:

Vatan bir lâne-i idbâ -ra dönmüş, titrer, ağlar -ken, /Koşanlar, kurtaranlar, şüphesiz şayan-ı minnettir...

Fikret olaylara diyalek-tik açıdan yaklaşmadığından, onda devrimi gerçekleştire -cek bir 'emekçi sınıfı gücü'

PROMETE

Duy yüreğinde her dakika ateşten gagasını büyük hasretin kendi kendine durmadan şunu de: Neden onlar gökte, ben çukurda? Neden güler bana dünya âlem? Ben neden iki gözü iki çeşme? Yükselmek göklere, gülmek gibi var mı?

Bir gün açarsa gözünü şu hasta vatan, ne varsa yüklen getir bilimin dört bucağından, gelecek günlerinin bilinmeyen elektrikçisi aydınlığa, bolluğa susamış halkın. Uyuşukluğu yok eden ne varsa getir, yüreği, özü, kafayı besleyen, durma, onlara can ver, can. O masallar kahramanı örnek olsun sana, hani kutsal ateşi çalmış getirmişti gökten. Kimsin, nesin, bilmesin varsın seni bir tek insan!

A. KADİR söyleyişiyle

rimine kesinlikle inanmakta. Fa-kat kimin yapacağını kesin -likle bilmemektedir:

Fakat bunu kimden uma-tım? /Bu ulu yaratılış devri-mini kim, /Hangi kuvvet üs-tüne alacak? (C. Kudret söy-leşiyle)

Fakat bazı dizelerinde bu konudaki güvencî olarak "gençliği" ve "sağlam, da-

inancı oluşmamıştır.

8-Geleceğin güvencesi: Gençlik.

Gençliğe inanma ve güven-me, Fikret'in en belirgin öz-zelliklerindedir. Esasen ya-rınımızda ve toplumsal dü-şün tarihinde "gençlik" kav-ramı ilk kez Tefik Fikret'le çıkar ortaya. Onun "devrim bildirileri" onlardır. Güven-

cesi onlar olduğu için "aklın ışığını" da onlara aşılacak is-ter. Yarının yapıcıları ve dev-rimin güvencesi olan onlara, donup kalmış düşünce dizgi -sine karşı kuşkuyu sokan, bi-limsel, usal ve özgür düşün-menin temel ilkesini söyleyen odur. Yarın onlarıdır, ya-rınkı devrimin bekçisi onlar-dır:

Ümidimiz bu: Ölürsük de biz, yaşar mutlak /Vatan si-zinizle şu zindan karanlığından uzak.

Fikret'in, "Ferda", "Ha-luk'un Vedar", "Haluk'un Bay-ramı", "Sabah Olursa", "Mil-let Şarkısı", "Promete" şi-irleri gençliğe söylenmiş dev-rim bildirileridir.

9-Uyarılığın simgesi ve gizi: Batı ve Batılılaşma

Fikret'in çıktığı, yetişti-ği dönemlerde uygarlığın sim-gesi "batı"dır. Batı, ta 15-16. yüzyıllarda reform ve rö-nesansını başarmış, 19'un-cu yüzyılda kapitalist aşama-sını tamamlamıştır. Bu ba-kımdan kalkınmaya örneklik edecek bir orası vardır. Üs-telik, Osmanlı toplumuyla aralarında korkunç uçurum -lar vardır. Fikret, Haluk'u teknik öğrenim yapmak için İskoç ellerine yolcu ettikten sonra yazdığı "Halk'ın Ve-dar"ında bu uçurumu dile ge-tirir.

İki toplum arasındaki u-çurumu anlattıktan sonra Ha-luk'a şu öğüdü verir:

Bu geçit işte böyle dar, dolaşık; /Ey gülen yüzlü yol-cu, sen yürü, geç. /Sen bu çıkmazda kalma, sıçra, atıl. Bir ışık kervanında yer bula-rak. /Gez, dolaş, gör düşün-ler evrenini /-Her zaman ön-de, her zaman yukarı! -/Can-la başla, yaşam ve güç ve -rerek /Ne bulursan tut al: bi-lim, san'at /Güven, istek, ö-zen, cesaret, umut, / Hepsî lazım bu yurda, hepsî yarar/ Bize bol bol ışık kucakla, ge-tir. /Düşmek etrafı görme -mekteendir. (A. M. Drana söyleyişiyle).

10-Gerçek din: İnsanca yaşama dini.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Fikret, şüphe etmekle i-şe girişir. O'nca, "şüphe bir nûra doğru koşmaktır" çünkü Böylelikle doğmalara körü -körüne saplanmaktan kurtu -

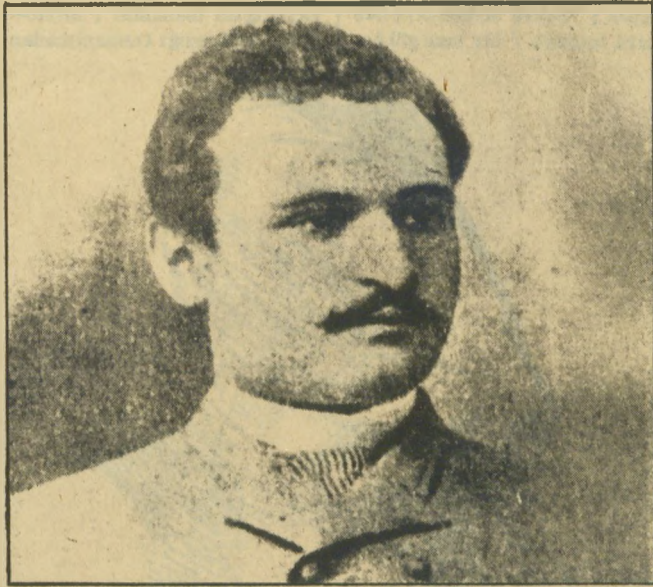

Çalışma odasının sağlığında çekilen fotoğrafı

lur. Ona göre incelenmeye -
cek, eleştirilmeyecek, irde-
lenmeyecek, yargılanmaya -
cak şey yoktur. Daha sonra
karşısına çıkan düşünceyi a-
kıl ve mantık süzgecine vu-
rur: "Düşünüp işlemek ayı-
nımdır". Buradan giderek
bunları bilimin tartacına vu-
rur, sonuç neyse ona inanır.
Böylelikle Fikret, 19. yüzyıl
idealist bilgelerinin düşünce-
sini aşarak materyalist dü-
şünceye varır. Artık Fikret,
bir gerçek olarak mevcut o-
lan yaradılışa, varlığa inan-
maktadır: "Süzerim fitratı
hayran hayran". Cennet ve
Tanrı düşüncesinden uzaktır.
İnsan da bütün varolanlar gi-
bi varlığın ürünüdür. Bu ne-
denle Fikret, kendisiyle bir
kaya arasında fark görmez;
"Ben beni bir kayadan far-
kedemem". Onun kitabı "ta-
biat levhalarının kitabı" dır.
Ve Fikret'e göre gerçek din,
"İnsanca yaşama dini"dir.
"Tarih-i Kadim", "Tarih-i
Kadime Zeyl" ve "Halûk'un
Amentüsü"nde bu düşüncele-
ri sergilenir.

11-Bilimin önderliğine ve
yüceltiğine inanma:

Fikret'in pekçok şirinde
bu konudaki düşüncelerinin

Fikret, Galatasaray Sultanisini bitirdiği yıl

sergilendiğini görürüz. Yuka-
rıdaki bölümlerde konuya i-
lişkin görüş ve düşünceler-
i büyük ölçüde belirlendiği,
için "Halûk'un Amentüsü"nde
geçen şu dizelerle yetine-
ceğim:

Bir gün yapacak fen şu
siyah toprağı altın/Her şey
olacak kudret-i İrfanla... 1 -
nandım.

12-Kadın-erkek birliği ve

eşitliği:

Kadın-erkek eşitliği ve
birliği, Fikret'le gelen yeni
değerler dizisinin halkaların-
dan biridir.

Şu sözler Fikret'indir:
"Kızlarını okutmayan millet,
oğullarını manevi öksüzlü-
ğe mahkûm etmiş demektir;
hüsrana ağlasın. Elbet se-
fil olursa kadın alçalır be-
şer".

SONUÇ

Fikret, getirdiği devrimci-
toplumcu öze toplumsal
düşünce tarihimizde ve yazı-
nımızda bir dönemeçtir, bir
İtmedir.

Yine o, içdevrimini ger-
çekleştirmiş ve kalemini kel-
lesini toplumcu kavganın em-
rine vermiş sayılı sanatçıla-
rımızdandır. Onun, 1900'den
sonraki "devrim bildirileri"
bu konuda birer kilometre
taşlardır. O dönem Türkiye
toplumunun "eleştirel tari-
hi"dir onlar. Bundan ötürü -
dür ki, Fikret'in bu soy şil-
irlerinin her biri, uçuruma
gittiği halde uyuklamakla es-
nemek arasında bocalayan,
toplumu ürtkütmiş, silkmiş,
sarsmış ve yavaş yavaşayan
dırıştırır. Zaten devrimci sa-
natçının görevi de, toplumu
İtebildiği ölçüde İleriye İtmek

Gençlik yıllarında

'değil mi?..

Söyleyeceklerimi Nazım
Hikmet'in, Fikret'i özlü ve
bilimsel biçimde değerlendiri-
diği inandığım şu sözlerle
nuktalamak istiyorum:

"Fikret yaşadığı devirde,
bulunduğu muhitte, en iyi ve
en İleri ne olmak mümkünse,
onu olmuştur..."

■MEHMET BAYRAK

